

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА – у широкому значенні – складна динамічна система, педагогічний процес розвитку та соціалізації особистості, формування її національної самосвідомості, громадянської позиції, культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей та дослідницьких навичок. Уналежнює: громадянські знання, що слугують основою формування уявлень про форми і способи функціонування громадянина в політичній, правовій, економічній, соціальній, культурній сферах життєдіяльності правової демократичної держави; громадянські вміння й досвід участі у соціально-політичному житті суспільства і громади; громадянські чесноти – норми, установки, цінності й якості, притаманні громадянину правової демократичної держави; особистісні ставлення, погляди стосовно державної самоідентифікації людини, усвідомлення приналежності до конкретної країни. Г.о. спрямована на формування й вияви громадянської активності, громадянської позиції, вибору та відповідальності людини.

Напрямки реалізації г.о. в закладах загальної середньої освіти: викладання окремого предмета, інтеграція елементів г.о. у зміст навчальних предметів, проектна або волонтерська діяльність учнів/учениць у селі/селищі/місті чи громаді, дієва система учнівського самоврядування тощо.

У вузькому значенні – навчальний предмет інваріантної чи курс варіативної частини навчального плану закладів загальної середньої освіти. Із 2018-2019 н.р. уведений у 10 класі як предмет рівня стандарту. Його програмова мета – формування громадянської компетентності учнівської молоді, що забезпечує її активну громадянську позицію, здатність відповідально реалізовувати свої права та обов'язки в конкретній ситуації, налагоджувати соціальне партнерство у розв'язанні суспільних проблем.

Основними завданнями громадянської освіти є розвиток в учнів/учениць умінь «поводитись», «проявлятись», «реалізуватись у життєвих ситуаціях», «спілкуватися з іншими», «отримувати досвід поведінки, взаємодії, взаємовідносин». Досягнення цих цілей можливе за активної залученості учня/учениці до навчання, за конкретної діяльності учнів/учениць, що моделює життєві ситуації чи є безпосередньою участю в ній.

Навчання учнів/учениць курсу ґрунтоване на компетентнісному підході.

Громадянська компетентність як ключова характеризується спроможністю людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культуродоцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи проблеми. Її структурними компонентами є мотиваційно-ціннісний, когнітивний та операційно-діяльнісний. Компоненти громадянської компетентності формуються комплексно.

Навчання учнів/учениць громадянській освіті має бути смислоутворюючим, інтегрованим, ціннісно-орієнтованим та інтерактивним. Ці характеристики змісту предмета та освітнього процесу є фундаментом розвитку знань, умінь, цінностей і моделей поведінки учнів/учениць як членів громадянського суспільства у швидкозмінюваному глобалізованому світі.

Т.О.Ремех

Лит.: 1. Громадянська освіта. Навчальна програма інтегрованого курсу для 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів / [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58875/>; 2. Громадянська освіта: методичний посібник для вчителя. К., 2008. Видавництво Етна–1. 194 с.; 3. Пометун О.І., Ремех Т.О. Практичний довідник учителя громадянської освіти: методичний посібник / О.Пометун, Т. Ремех. Київ, 2018. 96 с.; 4. Ремех Т.О. Сутність і структура громадянської компетентності учня нової української школи / Т.О.Ремех // Український педагогічний журнал. 2018. № 2. С. 34–41.